

Aleg. 671

Sprawozdanie

Komisyi wodnej w sprawie regulacyi rzek kanałowych.

Wysoki Sejmie!

Komisyja z żalem przyjęła do wiadomości, że z powodu spóźnionego zwołania Komisyi dla regulacyi rzek w c. k. Namiestnictwie obradującej i stąd wynikłego spóźnionego uchwalenia programu, jak również z powodu spóźnionej i niedostatecznej wypłaty funduszów w r. 1904 roboty około regulacyi rzek w tymże roku nieznacznie postąpiły.

Komisyja przyjmuje do wiadomości gotowość asygnowania jednej trzeciej części z niedoboru z r. 1904 na r. 1905, uważa jednak zarządzenie ministerstwa, które wymaga ze strony Namiestnictwa przedkładania miesięcznych wniosków ministerstwu w miarę istotnej potrzeby za nieusprawiedliwione, zarządzeniem powyższem bowiem przenosi ministerstwo cały punkt ciężkości sprawy do Wiednia, podczas gdy Sejm dlatego właśnie się zgodził na udział reprezentantów poszczególnych ministerjów w Komisyi dla regulacyi rzek w c. k. Namiestnictwie obradującej, ażeby kierunek tą sprawą zatrzymać w kraju.

Komisyja wodna obstawać też musi przy żądaniu, ażeby całe zaległości z r. 1904 c. k. Namiestnictwu jak najprędzej zaasygnowane zostały.

Komisyja przyjmuje również z najwyższem uznaniem do wiadomości stanowisko, jakie w tej sprawie zajął Wydział krajowy i wyraża życzenie, ażeby jak dotychczas, tak i nadal Wydział krajowy o wypłatę kwot na mocy ustawy i obietnic krajowi się należących się upominał, a kwoty w myśl zobowiązań kraju przynależne jak najregularniej wypłacał.

Tak Wysoki Sejm, jak Kolo polskie, Komisyja wodna i wszystkie ciała do tego powołane usilnie tego przestrzegać będą, aby nietylko w przyszłości kwot na regulację rzek corocznie przeznaczonych nie uszczuplano, ale ażeby zwłokę z r. 1904 naprawiono a więc, ażeby c. k. Namiestnictwo miało tak w roku przyszłym, jak i następnych aż do końca pierwszego okresu budowy nietylko $\frac{1}{3}$ ogólnych kosztów budowy, ale także i $\frac{2}{3}$ niedoboru z r. 1904 do dyspozycyi.

Komisyja przyjmuje z uznaniem do wiadomości, że c. k. Namiestnictwo już od roku zabezpiecza dostawę materyałów faszynowych i kamiennych do wszystkich budowli regulacyjnych tak wyłącznie rządowych, jakoteż na koszt wspólny państwa i kraju wykonywanych, w mniejszych partyach z pominięciem generalnych przedsięwzięć, o ile dawniej zawarte obowiązujące jeszcze kontrakty nie stoją temu na przeszkodzie.

Dostawę materyałów faszynowych i kamiennych osobno zabezpiecza c. k. Namiestnictwo zwykle dla wszystkich budowli jednym projektem objętych na lat trzy, to jest na czas w którym ukończenie budowy ze względu na kredyty do dyspozycyi będące, tudzież na rodzaj i objętość wykonać się mających robót jest możliwe.

Pragnąc jednak zapewnić zarobek czynnikom miejscowym, a zarazem wykluczyć w myśl powyższych wywodów generalne przedsiębiorstwa, żądać musi Komisya tak największej lokalnej decentralizacji dostaw, która choć dla władz administracyjnych niedogodna, może się przyczynić do zaoszczędzenia zysków pośredników i kosztów transportu, stwierdzić też Komisya stanowczo musi, że interes budowy i konieczność dania zarobku miejscowym czynnikom wziąć musiałyby górę ponad zbyt troskliwą chęcią uniknięcia trudności administracyjnych i dogodnością władz regulacją rzek zajętych, gdyby podobne względy gdziekolwiek istniały.

Odstąpienie od tych zasad uważa Komisya za usprawiedliwione w tym jedynie wypadku jeśli czynniki lokalne chcą wyzyskać swoje położenie i albo stawiają ceny lub warunki wygórowane, albo też nie dają rekrojmj dotrzymania umów.

W sprawie wydziału hydrotechnicznego przy politechnice lwowskiej, uważa Komisya trudności za usunięte, i spodziewa się, że w przyszłym roku szkolnym na Wydziale hydrotechnicznym przy technice lwowskiej wykłady się rozpoczną, i że konkurs na katedrę melioracyi na Wydziale inżynierji natychmiast rozpisany zostanie.

I. Wykonanie ustawy o regulacyi rzek kanałowych.

Komisya wyraża ubolewanie z powodu, że władze centralne programu regulacyi rzek przez Komisję regulacyjną dnia 11. czerwca 1904 uchwalonego, dotychczas nie zatwierdziły.

W poprzednich sprawozdaniach wyraziła Komisya jasno i niedwuznacznie, że rzekomo prawnych powodów, dla których tak c. k. Ministerstwo, jak i c. k. Namiestnictwo odroczyło zwołanie Komisji regulacyjnej w c. k. Namiestnictwie obradującej nie podziela i przeciwko nim się zastrzedz musi.

W Czechach pomimo o rok późniejszego uchwalenia ustawy Komisya znacznie wcześniej się zebrała a i rada przybozna wodna w sprawie kanałów w c. k. Ministerstwie handlu obradująca nie czekała bynajmniej na ogłoszenie rozporządzeń wykonawczych i na rozstrzygnięcie rozlicznych kwestyi spornych, ale zebrała się na podstawie prowizorycznego regulaminu.

Do ubolewania wyrażonego w roku zeszłym przyłącza się nowe, które Komisya uważa za obowiązek nietylko wypowiedzieć z całym naciskiem, ale zarazem zwraca się do naszych posłów we Wiedniu z prośbą o stanowcze traktowanie tej sprawy i szybkie uspokojenie opinii.

Do tego ubolewania daje powód fakt, że aż do dziś dnia program regulacyi rzek zatwierdzonym nie jest.

C. k. Namiestnictwo uchwalony przez Komisję regulacyjną dnia 11. czerwca 1904 r. program relacyą z dnia 6. października 1904 L. 134.798 c. k. Ministerstwu przedłożyło i dotychczas na rzeczoną relacyę nie otrzymało żadnej odpowiedzi.

Większą znacznie winę ponosi c. k. Ministerstwo, bowiem, pomimo że od 10. października 1904 aż do dnia wydania sprawozdania teraz przeszło rok upłynął, rzeczonoego programu nie zatwierdziło. Na przyszłość zastrzedz się Komisya musi przeciwko tak powolnemu załatwianiu najważniejszych spraw krajowych.

Zatwierdzone przez Ministerstwo w myśl uchwały Komisji regulacyjnej kosztorysy regulacyi poszczególnych rzek przedstawiają się, jak następuje:

1. Skawa od Suchy do ujścia do Wisły	1,930.000 K
2. Raba od Lubienia	4,900.000 "
3. Poprad od Muszyny do ujścia do Dunajca	1,871.000 "
4. Wisłok od Frysztaka do ujścia do Sanu	7,000.000 "
5. Wiar od Niżankowie	960.000 "
6. Stryj od Turki do ujścia do Dniestru	8,100.000 "
7. Świca od Węldzirza wraz z Sukielem od Bolechowa do ujścia	5,400.000 "
8. Bystrzyca sołotwińska od Sołotwiny i nadwórniańska od Zielony do ich połączenia, tudzież połączona Bystrzyca do ujścia do Dniestru	8,000.000 "
9. Tanew od granicy państwa do ujścia do Sanu	600.000 "
10. Dunajec od Nowego Targu do Nowego Sącza	4,801.000 "
11. Wisłoka od Żmigrodu do Jasła	880.000 "
12. San od Liska do Sanoka	1,330.000 "
Razem	45,772.000 K

Również zgodziło się c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych na proponowane przez Komisję regulacyjną przedłużenie regulacji Skawy od Suchy do Jordanova i użycie na ten cel kwoty 1,000.000 K, powstałej z redukcji kosztorysów regulacji Popradu i Stryja (po 500.000 K), w którym to celu jednak ma być wydana osobna ustawa krajowa, zmieniająca §. 2. ustawy regulacyjnej. W ten sposób ogólne koszty regulacji rzek kanałowych w Galicyi wynosić będą 46,772.000 K, czyli w porównaniu ze sumą podaną w r. 1901 Komisji wodnej (38 680.000 K) więcej o 8,092.000 koron.

Komisya przyjmuje do wiadomości ustanowienie dalszych kierownictw budowy i stwierdza, iż obecnie zorganizowane są zarządy budowy dla regulacji wszystkich rzek kanałowych mającej się wykonać wspólnym kosztem państwa i kraju.

Przedkładane Komisji regulacyjnej przy c. k. Namiestnictwie sprawozdania z czynności przy regulacji rzek kanałowych, nie powinny się zdaniami Komisji, urywać z końcem ostatniego roku, ale obejmować także okres czasu bezpośrednio przesłania ich Wydziałowi krajowemu poprzedzający.

Komisya zgodnie ze sprawozdaniem Wydziału krajowego, który, jak to z uznaniem stwierdzić należy, z nadzwyczajną gorliwością pilnował sprawy, uznaje, że sprawozdanie z czynności przy regulacji rzek kanałowych nie jest dość szczegółowym i uważa żądania w tym kierunku przez Wydział krajowy postawione na str. 8. sprawozdania Wydziału krajowego o regulacji rzek kanałowych zawarte, za zupełnie uzasadnione.

Rozpatrzywszy wiadomości podane w sprawozdaniu Wydziału krajowego o posiedzeniu Komisji regulacyjnej, wyraża Komisya życzenie, ażeby c. k. Namiestnictwo program szeregowy w myśl §. 12. ustawy wcześniej Wydziałowi krajowemu w przyszłości komunikowało; żałować bowiem należy, że z powodu zaniechanego podania do wiadomości Wydziału krajowego rzeczonych programu, sprawa ta przez Komisję regulacyjną załatwioną nie została.

W sprawie rozszerzenia akcji regulacyjnej na górne przestrzenie rzek kanałowych przypomina Komisya zawarte w zeszłorocznym sprawozdaniu uchwały sejmowe i przyrzeczenia c. k. Rządu, wyrażając nadzieję, że Wydział krajowy, jak dotychczas, tak i nadal nad wykonaniem rzeczonych przyrzeczeń czuwać będzie.

Po oświadczeniu c. k. Rządu w Sejmie z dnia 2 listopada 1903 spodziewała się Komisya w roku bieżącym stanowczego załatwienia tej sprawy, stało się wprawdzie zadość życzeniu Sejmu w sprawie rozszerzenia akcji regulacyjnej na górne przestrzenie rzek i zabudowania źródlowisk Soły i Skawy, oraz zabudowania potoków górskich w dorzeczu Soły, Skawy, Raby i Dunajca. Co do innych górnych biegów oświadcza reskrypt ministeryalny z 15. lipca 1905:

„Die Punkte 9 (Ausdehnung der Regulierungsaction auf Oberläufe und Wildbäche), dann 10 (Concurrenzbeiträge) bilden den Gegenstand abgezonderter h. o. anhängiger Verhandlungen“.

Jak Wydział krajowy słusznie podnosi, wrażenie to jest tem przykrejsze, ile że c. k. Rząd przyznał już w r. 1904 dla Morawy dalsze zasiłki z funduszu kanałowego, w którym to celu wydana już została w roku 1905 druga ustawa regulacyjna na Szląsku obok 3 rzek (Ostrawicy, Olzy i Wisły) objął programem regulacji takie potoki (Morawka, Mohelnica, Łuczyna, potok Jasienicki i Łobnica), jakich całe setki są w Galicyi, ba nawet hojną ręką udzielił 25% zasiłków z funduszu kanałowego na obwałowania rzek w Austrii dolnej i na Morawie (podobnie jak na obwałowanie Renu we Vorarlbergu z dotacji wodnej), jakkolwiek mimo długoletnich starań i rezolucyj sejmowych nie powiodło się dotychczas Galicyi uzyskać z podobnych dotacji żadnego zasiłku na obwałowanie spławnej i granicznej Wisły.

Na powyższych podstawach przedkłada Komisya Wysokiemu Sejmowi następujące wnioski do uchwały:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby pierwotnie na roboty około regulacji rzek w myśl programu uchwalonego przez Komisję dla regulacji rzek przeznaczone kwoty, w terminach właściwych wypłacał, — ażeby przeto w przyszłości jedną dzielącą część ogólnych kosztów budowy w latach 1906 do 1912 wykonać się mających nie jak dotychczas w miesięcznych ratach, ale w całości w początku każdego roku c. k. Namiestnictwu asygnował.

2. Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby zalegających $\frac{2}{3}$ części niewypłaconego c. k. Namiestnictwu w roku 1904 niedoboru w dwóch rocznych ratach c. k. Namiestnictwu zaasygnował.

3. Sejm wzywa c. k. Rząd, aby przedłożony przez c. k. Namiestnictwo a uchwalony przez Komisję regulacyjną program regulacji rzek jak najprędzej zatwierdził.

4. Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby bieg robót około regulacji rzek przyspieszył.

5. Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby w r. 1906 bezwarunkowo wykonał wszystkie roboty około regulacji rzek, które w r. 1904, 1905 i 1906 w myśl programu uchwalonego przez Komisję dla regulacji rzek wykonane być miały.

6. Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby specjalnych komisarzy wodnych w myśl §. 20. rozporządzenia wykonawczego do ustawy krajowej z dnia 18. września 1901 Dz. u. kr. Nr. 103 jaknajprędzej powołał i wydanie instrukcyi dla nich przyspieszył.

7. Zważywszy, że dalsza zwłoka w przeprowadzeniu reformy organizacyi władz centralnych tak ze względu na brak jednolitego kierunku, jak i z uwagi na potrzebę porozumienia się kilku czynników i stąd wynikającą stratę czasu, może wystawić wczesne i praktyczne wykonanie dróg wodnych i regulacji rzek na poważne niebezpieczeństwo:

Sejm wzywa ponownie c. k. Rząd, ażeby w duchu równocześnie z ustawą kanałową w r. 1901 przez Izbę poselską uchwalonej, a dotychczas niewykonanej rezolucyi, stworzoną została we Wiedniu generalna dyrekeya dla budowli wodnych, w którejby dotychczas w Ministerstwie handlu, spraw wewnętrznych i rolnictwa rozstrzelone agendy budownictwa wodnego zostały połączone.

8. Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby utworzył przy c. k. Namiestnictwie bezpośrednio Namiestnikowi podlegającą dyrekeyę dla wszystkich działów gospodarstwa wodnego, dla kanałów, rzek spławnych i niespławnych, zabudowania potoków górskich, rewizyi projektów melioracyjnych i spółek wodnych, a zanim to nastąpi, przydzielił sprawy dotyczące budowy kanałów, rzek spławnych, zabudowania potoków górskich i zalesienia stoków gór Departamentowi Namiestnictwa dla robót wodnych.

9. Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby wyznaczył odpowiedni fundusz na zawodowe kształcenie większej liczby techników dla budowli wodnych, a mianowicie odpowiednią dotacyę dla inżynierów w celu ułatwienia im specjalnego kształcenia się przy budowlach wodnych.

10. Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby rozszerzył zakres działania władz krajowych w sprawach dotyczących budowy kanałów, regulacji rzek spławnych, zabudowania potoków górskich i zalesienia stoków gór.

11. Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby przedłożenie zapowiedzianego przez c. k. Rząd oświadczeniem z 2. listopada 1903 projektu noweli zawierającej rewizyę ustawy krajowej o regulacji rzek z d. 18. września 1901 przyspieszył.

12. Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby w uzupełnieniu przygotowanych już generalnych projektów opracował na wzór Czech nieobjęte ustawą z dnia 18. września 1901 projekty regulacji górnych biegów na mocy powyższej ustawy regulować się mających, ażeby plany szczegółowe regulacji górnych biegów i uspokojenia źródełwisk równocześnie z planami średnich i dolnych wypracował i zapewnił pokrycie kosztów budowy albo z funduszu kanałowego i z funduszu regulacji rzek, albo też z dotacyi wodnej Ministerstwa spraw wewnętrznych.

13. Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby do zbadania rozszerzenia akcyi regulacyjnej na górne przestrzenie rzek kanałowych i na ich źródłowiska byli wydelegowani techniczni zastępcy c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych, c. k. Namiestnictwa i Wydziału krajowego, tudzież kierownik sekcyi Samborskiej c. k. oddziału leśnotechnicznego dla zabudowań potoków górskich.

14. Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby potrzebną budowę zbiorników wody w górach w dorzeczu rzek kanałowych w interesie tak rolnictwa i przemysłu, jak i dróg wodnych przeprowadził i aby przy badaniu górnych przestrzeni rzek kanałowych i ich źródłowisk rozciągnięto studia na tego rodzaju urządzenia.

15. Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby przedłożył jaknajrychlej Sejmowi projekty ustaw, mających na celu systematyczną regulacyę, a w szczególności:

- a) Górnego Dniestru od ujścia Mszańca do Kornalowic;
- b) Górnego Strwiąża od Krościenka do Biskowic;
- c) Wisłoka od Haczowa do Frysztaka;
- d) Górnego Sanu od Rajskiego do Liska;

- e) Górnego Wiaru od Grąziowej do Niżankowic;
- f) Raby od ujścia Mszany do Lubienia;
- g) Wisłoki od Rozstajnego do Żmigrodu;
- h) Ropy od ujścia Zdyni do Wisłoki;
- i) Jasiółki od Woli Wyznej do Wisłoki;
- j) Oporu od ujścia potoku Orawy do rzeki Stryja.

16. Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby regulacją górnych, średnich i dolnych biegów rzek połączył z nieodzownie potrzebnem zabudowaniem potoków górskich i z zalesieniem stoków gór, oraz zapewnił pokrycie kosztów z tego powodu powstałych z funduszu kanałowego i z funduszu regulacji rzek.

17. Sejm wzywa c. k. Rząd, aby jak najprędzej przystąpił do przeprowadzenia regulacji Prutu od Kołomyi do granicy bukowińskiej z przyczynieniem się kraju 12 $\frac{1}{2}$ % do kosztów budowy.

18. Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby w myśl najwyższego postanowienia z dnia 30. października 1830 objął pod wyłączną pieczę państwa, regulacje:

- a) Bugu od ujścia Raty do Litowierza;
- b) granicznego Zbrucza.

19. Wzywa się c. k. Rząd, aby jak najrychlej oświadczył się, co się tyczy projektu przedstawionego przez Wydział krajowy o zmianę §. 47. ustawy wodnej krajowej.

II. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu:

1. co do wszystkich powyższych punktów starać się o ciągłe porozumienie z c. k. Rządem i z całą energią popierać ich wykonanie.

III. Sejm upoważnia Wydział krajowy, ażeby kredytami wyznaczonemi w budżecie krajowym na rok 1905 na regulację rzek kanałowych, a w tym roku nie zużytemi. rozporządzać mógł do końca roku 1906 — w miarę asygnowania dotacyj na ten cel ze Skarbu państwa.

Uchwałą 4. rezolucyi załatwia Wysoki Sejm wniosek posła Buynowskiego i towarzyszy o przyspieszenie regulacji Wisłoki.

Sejm odsłał petycye Ls. 3.650/2.783, 1.756/1.322, 3.649/2.782, 1.078/845, 412/284, 1.281/964 do Wydziału krajowego do zbadania i zdania sprawy na przyszłej sesji sejmowej.

Przewodniczący i sprawozdawca:

Kozłowski.

